

Έλευθέρα Σκηνή: Ζαχαρία Παπαντωνίου «Ορκος τοῦ Πεθαμένου» — Δράμα εἰς 4 εικόνας. Ο κ. Παπαντωνίου ήταν ως τώρα γνωστός ως διηγηματογράφος, τεχνοχρέτης και ιδίως ως χρονογράφος. Στό τελευταίο μάλιστα είδος είχε σημειώσει έπιτυχία και μπορεί να πηγανείς δια τα διηγήματά του δέν ήσαν τίποτα" άλλο παρά τραβηγμένα χρονογραφήματα. Τελευταία δ. κ. Ζ. Παπαντωνίου φανερώθηκε δραματικός ποιητής. "Όταν πρωτοδιάδασα στίς έφημερίδες διεί δ. κ. Π. πήρε ένα δημοτικό τραγούδι για θέμα τοῦ έργου του δοκίμασα μάλιστα και σκέψηκα πώς θανείς μιά πολύ καλή άρχη. Γιατί να πονοκεφαλάδα να φτιάγει μύθο τή στιγμή πού η δημοτική μας ποίηση τοῦ προσφέρεται τόσο πλούσια και στό πεδίο αὐτό μπορεί να δείξει δλεις τις ίκανότητές του. Μια καλή άρχη λοιπόν.

"Έτοις διαν είδα τήν πρώτη πράξη τοῦ έργου του μέ τόν άκρατο βεαλισμό τῆς διερωτήθυνα πώς θά έπικαιρούσσεις στίς άλλες πράξεις. Θά τραβούσε πέρα ως πέρα βεαλιστικά; Και τότε πήδης θά δικαιολογούσσεις μέσα σ' ένα έργο λογικής μᾶλλον συγκρόσεων χαρακτήρων τοῦ βρυκόλακα; 'Άλλα δέν θέλω να έπιμεινω στήν άπορια αὐτή. Δέν είναι ίσως η σκουδιαστρεη. Οι άντιρρήσεις μου στρέφονται πρός δύο σημεῖα.

α) Σχετικά μὲ τή σκοπιμότητα τής τροποποίησεως τοῦ άρχικου μύθου και:

β) Σχετικά μὲ τό δράμα αὐτό καθ' έκατό, διχώς νά γίνη καμμιά συσχέτιση μὲ τό δημοτικό τραγούδι.

"Έχομε τή γνώμη διεί δ. ποιητής θά μπορεῖς νά τροποποιήσῃ τό μύθο για νά πλατύνῃ περισσότερο τόν δρίζοντά του. Δέν τό καταφέρε δμως. "Όταν άρχιζει τό δράμα του, μόνον δ. Σπύρος και δ. Κωνσταντής ούπαρχουν. 'Ο Σπύρος είναι σχεδόν δικαιολογήτως έπιμονος και στηρίζει και δικαιολογεί τήν έπιμονή του μέ μά σύμπτωση: "Οτι θηλαδή δ. Μιχάλης δ. συντοπίτης τους δέν ζήτησε τήν Αρετή γέγκαίσεως. Άστοσο τό αίσθημα τοῦ Μιχάλη δέν ήταν κρυφό. Υπήρχαν άνθρωποι πού τόξευαν. Η Φανοῦλα λ. χ. τό λέει καθαρά και ή θεά Μαρίτσα κάτι έχει μυριστεί. Και ή ίδια άκαρη ή 'Αρετή δέν είναι άδιάφορη. Πώς λοιπόν και γιατί καμμιά άπ' αὐτές τις τρεις διαν ήθελε δ. Σπύρος και ξέρχεις τήν κουδέντα τοῦ μισεμού δέν τοῦ φιθύρισαν τίποτε, γιατί οάν γυναίκες καπάτοες στά παντερογήματα δέν σφύριζαν τίποτα τοῦ καλόχαρου Μιχάλη γιά νά έπειμηγ κι' έτσι νά σώσης και μάν και κόρη;

"Ο κ. Παπαντωνίου είναι μᾶλλον λογικός τύπος κι' άπό τις άγιορειτικές περιγραφές του είχαμε διακρίνει πώς τό ούπερφυσικό δέν είναι σέ θέση νά τό νοιώση. Μόνο λογική και διεί τοῦ λένε οι πέντε αίσθησεις του. Λογικό λοιπόν

ήταν μὲ πράξη μὲ κάτι θετικό έστω και τετελεούμενό νά πείσουν τό Σπύρο νά μήν έπιμείνη, άφοι μάλιστα δ. Σπύρος δέν έχει κακή γνώμη γιά τό Μιχάλη, τόν ούβεται και τόν έχτιμα και μόνο μιά έπιφύλαξη έχει γιά τήν άπλοχεριά του. Μέ τή λογική λοιπόν πού τόσο θέλει και άγκαρά δ. κ. Παπαντωνίου μπορούμε νά πούμε διεί και τάσταση πού δημιουργείται στήν άρχη τοῦ δράματος δέν έχει έπαρκωδη δικαιολογηθεί. 'Άλλαδη άρχει και δ. Κωνσταντής. Τί είναι αὐτός: Κατά τόν κ. Παπαντωνίου είναι δ. άντρας δ. δυνατός πού ξέρει νά κρατά τό λόγο του. Μά τότε άφοι ή ηθική ούποχρέωση του ήταν τόσο δυνατή ώστε νεκρόν νά τόν άναστήσης πώς διεν ήταν ζωντανός τόσο παθητικά ούποτάσσεται στήν άξιωση ένός άδελφου πού μέ τήν έπιμονή του σκρώχνει τήν κόρη στόν μισεμό και τή γρηγά μάνα στόν τάφο; Είναι άντρας κι' αὐτός και μέ τή λογική πάντα μπορούμε νά δείξη στόν άδελφο του πώς άξιζει μέ λιγότερα πλούτη νά ζήση δίπλα σ' έναν άγαθόν άντρα και ν. είναι: στήριγμα και χαρά τής μάνας παρά μέ περισσότερα πλούτη νά ζήση μακριά μ' έναν άγνωστο κι' δ. μισεμός της νά ρίξη τή μάνα στήν άπελπισία και νά τήρη άφηση έρημη σάν τή καλαμά στόν κάμπο; 'Ο κ. Παπαντωνίου θά μού πή πώς δ. Σπύρος είχε πιά θώσει λόγο. 'Ωστε θηλαδή δ. Κωνσταντής ήρθε άργα κι' άν τά μέσα τής συγκοινωνίας ήταν τελείστερα κι' έρχονταν γρηγορώτερα ή 'Αρετή θά έπικρνε τό Μιχάλη και θά ζεῦσαν κι' αὐτοί καλά κι' έμεις καλύτερα. Μ' αὐτά πού λέγω δέν θέλω νά πω πώς άν έπικρνε τήν άποφη τοῦ τραγουδούσου δ. κ. Π., θά κυριαρχούσας ή λογική. Κάθε άλλο. Θέλω νά πω πώς μέ, τή λογική δικολάδου έπαρχισκού είρηγνος κείσου δέν λύονται προβλήματα τέλγης και δέν φωτίζονται οι ποιητικές συλλήφεις. Κατ μόνος δ. τρόπος αὐτός τοῦ σκέπτεσθαι δείχνει πώς δ. κ. Παπαντωνίου δέν έπικρνε ποτέ τον ποιητής και γενικώτερα δέν έχει καμμιά πνευματικότητα. Καμμιά λοιπόν σκοπιμότητα δέν έχει: ή μεταβολή πού έκαμε και άν δ. πρότοις Κωνσταντής δέν είναι λογικής ούπαρκτός άλλο τόσο δέν είναι και δ. θεύτερος. 'Άδικος λοιπόν δ. κόπος τής μεταβολής και τά τόσα άρθρα πού δηγραφει γιά νά μάς έξηγήση δηθεν, σε μάς πού δέν καταλαβαίνουμε τίς μεγάλες αίτιες πού τόν θήησαν σ' αιτήν.

"Υπάρχει δμως και ή άλλη άποφη. 'Άς άφησμα τό δημοτικό τραγούδι: κι' άς πάρωμε τό έργο σάν κάτι αύτοτελές. 'Άλλοιμονο στόν κ. Παπαντωνίου. Ποτέ στή διεθνή δραματική παραγωγή δραματικός ούγγραφεύς δέν παρουσίας τόση τεχνική άνεπάρκεια ώστε νά μήν μπορεῖ στοιχειώδης νά χωρίση τό μύθο του, νά μήν μπορεῖ νά γεμίση τίς πράξεις του και γι' αὐτό νά φιλοσοφή μετά μικλακίας μέ κούτσουρα και νεραΐδοπερμένες και άλλα τερπυά πού δχι σχέση δέν είχαν μέ τό έργο και μέ τήν προσφιλή λογική τοῦ κ. Π. άλλα έκαναν τόν κόσμο νά τρίψη τά μάτια του και νά ρωτή τούς άλλους τί θέλει νά πή δ. κ. Παπαντωνίου. Είγκι τόσο άγούσιο τό έργο αὐτό και τόσο καταπραγμένη καμμιά ίδια τό διεθνής κανείς τήν νοημοσύνη τοῦ κοινοῦ ίδια έπέμπεις νά τόσο έξηγήση τά τόσα στοιχείωδη σφάλματα πού δίπος δ. κ. Παπαντωνίου και τί άκριτης είναι: δ. κ. Όρκος τοῦ Πεθαμένου». Οι γενικές αύτές παρατηρήσεις μάς νομίζουμε διεί είναι άρκατές και σταματούμε σ' αὐτός. Περί σκηνοθεσίας κανείς λόγος δέν μπορεῖ νά γίνη. Τό καταπληκτικό μόνον είναι πώς δ. κ. Παπαντωνίου πού είναι λόγιος ζωγραφίζων κατά τήν φράσην ένδεις Ιστορικού νόμου και άπι πλέον διδάξικαλος τής αίσθησης

καὶ κριτικός τῆς τέχνης ἐδέχθη σκηνικά ποὺ
εἰς τὴν πορώτην τούλαχιστον πρᾶξιν μᾶς ἐ-
θύμισαν ἡφαίστειον Ἰαπωνικό ἀλλ' ὅχι βουνό
Ἐλληνικό. "Η μήπως τὸ στυλιζάρισμα ἔστειλε
τοὺς σκηνογράφους στὴν "Απωλεῖαν" καὶ
ἡ μέθη τῆς δημιουργίας καὶ τῆς γονιμότητας
ἔκαμψ τὸν κ. Παπαντωνίου νὰ χάσῃ τὴ σοι-
χειώδη δραστηριότητα; "Ανεξήγητο. "Αλλὰ τί σημα-
νίαν ἔχει ἀν εἰς ἕνα ἀδικαιολόγητο ἔργο
ὑπάρχει καὶ ἔνας ἀδικαιολόγητος τύπος ἢ ἔνα
ἀνεξήγητο σκηνικό;

ΚΩΣΤΗΣ ΜΠΑΣΤΙΑΣ